بسم الله الرحمن الرحيم

MUTLAK ZAT'IN KELİMELERİNİ VE KAVRAMLARINI ANLAMA ZEMİNİ

Filozoflar ve mütekellimler düşündüklerini dile getirmek ve akılda tutmak için sürekli kavram üretirler. Aslına bakılırsa kavram üretmek ve kavramlarla konuşmak günlük hayatın vazgeçilmezlerinden biridir. Bilerek veya bilmeyerek günlük hayatımızdaki konuşmalarımızda oldukça fazla kavram kullanırız. Hatta şu an bu yazıda kullandığımız "filozof, mütekellim, kavram" kelimeleri bile birer kavramdırlar.

TDK sözlüğünde 'kavram' kelimesinin dilsel ve felsefi anlamı şu şekilde açıklanmıştır:
'Kavram': Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımıdır.
'Kavram' (felsefe): Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım.

Bu tanım, bize, kavram olarak kullanılan bir kelimenin bir tasarıyı ve bir tanımı ifade etmesi gerektiğini belirtir. Kavram olarak kullanılan bir kelimenin nesnel bir karşılığının olması şart değildir zira her kelimenin duyu organlarıyla algılanan nesnel bir karşılığı yoktur. Mesela, 'insan' kavramının nesnel bir karşılığı vardır ama 'insanlık' kavramının nesnel bir karşılığı yoktur yani tikel olarak 'insan' diye somut bir varlık vardır ama 'insanlık' diye somut bir varlık yoktur.

Duyularla algılanan ve zihinde tasarlanan bir nesneyi ya da varlığı gösteren kavramlar 'somut', nesnelerin oluş tarzını ifade eden kavramlar da 'soyut' kavramlardır. İlah-uluhiyet, insan-insaniyet, cesur-cesaret, cisim-cismiyet, madde-maddiyat gibi. Soyut kavramlar tek tek fertleri değil, kavramın şümulüne giren nesnelerin veya olayların genel niteliğini gösterirler. 'Kavram' kelimesinin anlamını ele veren en önemli özellik, kavram haline getirilen bir kelimenin bir tasarıyı ifade etmesidir yani 'kavram', zihinde tasarlanmış bir anlamın kısaca ifade edildiği kelimelerdir. Mesela, 'savaş' kavramını ele alalım. Somut bir olayı anlatan bu kavram olmasaydı kavramın ifade ettiği anlamı çok uzun anlatımlarla anlatmak zorunda kalırdık ki bu takdirde 'dil' dediğimiz şey "anlaşma" unsuru olmaktan çıkıp "anlaşamama" unsuruna dönüşürdü.

Dilin bizzat kendisinde olduğu gibi kavramların dile yerleşmesini sağlayan şey de vazedilen kavramsal anlam üzerinde bir uzlaşının olmasıdır. Kavramlar üretilebilir fakat kimsenin anlamı üzerinde ittifak etmediği bir kavram dile de zihne de yerleşemez. Mesela, çok yakın zamanda *Türk Dil Kurumu* Türkçeyi yabancı kelimelerden korumak için aslı İngilizce olan *'selfie'* kavramına Türkçe bir karşılık olarak "öz çekim" kavramını üretti fakat bu kavram Türkçe konuşanlar tarafından kabul görmedi ve bu kavram üzerinden toplumsal uzlaşı sağlanamadı. Bu yüzden bu kavram dile yerleşmedi. Aynı şekilde *TDK*, yabancı olan *'petrol'* kelimesine karşılık "yer yağı", *'sms'* kelimesine karşılık "kısa bilgi", *'jülyen'* kelimesine karşılık "şerit doğrama", *'smoothie'* kelimesine karşılık "kar helvası" veya "karsanbaç", *'store'* kelimesine karşılık "sarma perde", *'hyperloop'* kelimesine karşılık "hız kovanı" kelimelerini vazetti ama bu kelimeler üzerinde toplumsal ittifak sağlanamadığı için kelimeler dile yerleşmedi.

Kavram olarak dile yerleşen kelimeleri anlamak için, ele alınan kavramın ilk defa kim tarafından, ne zaman ve hangi içerikle üretildiğinin bilinmesi gerekmektedir hatta kavramların hangi alan için üretildiğini de bilmek gerekmektedir çünkü özellikle soyut düşünce alanında üretilen kavramların birden fazla alanda ve başka içeriklerle kullanımı söz konusudur. Mesela, 'delalet' kavramının fıkıhtaki içeriği ile kelamdaki içeriği aynı değildir. Kavramlara yüklenen farklı manalar sadece ayrı alanlar için böyle değildir, aynı alanlarda bile kavramlar farklı içeriklere sahip olabilmektedir. Mesela, hadis usulünde 'sahih' kavramı muhaddisten muhaddise farklı içeriklere sahip olmuştur. Bu yüzden hiçbir muhaddis diğer muhaddisin "sahih" dediği hadisler üzerinde ittifak etmemiştir. İşte bundan dolayı 'sahih' kavramının içeriği tüm muhaddislerin üzerinde ittifak ettiği bir anlama sahip değildir tam tersi her bir muhaddisin kendi ölçülerine göre bir sahih tanımı vardır. Bu yüzden hadis mecmualarının sahihliği *"Buhari'nin sahihi, Müslim'in sahihi, Ahmed b. Hanbel'in sahihi"* şeklinde muhaddisin ismine izafe edilmiştir. Hadis usulü üzerinde çok detaylı olmayan bir araştırma yapılması durumunda "hadis usulü" denen disiplinin tam bir kavram karmaşası içerisinde olduğu ve her bir kavramın her bir muhaddise göre farklı içeriklerle tanımlandığı görülecektir. Esasen "hadis usulü" denen disiplin tam da kavramlara yüklenen farklı manaları bilme temeli üzerine oturmuştur.

Kavram üretmenin etimolojik bir geçmişle birlikte gerçekleştiğini belirtmiştik. Bu geçmişin hem uzun zamana dayanan bir geçmişinin olması hem de kısa bir metnin içinde olması mümkündür. İki paragraflık bir yazının başında kelime manası ile kullanılan bir sözcüğün ilerleyen satırlarda kavram olarak kullanılması mümkündür. Aynı şekilde yüzlerce yıl önce kullanılan bir kelimenin kavram olarak nesilden nesile aktarılması da mümkündür.

Kavramlaşan bir kelimenin kavramlaşma sürecini bir benzetme ile şu şekilde daha anlaşılır kılabiliriz:
Kelimeler tıpkı şişirilmemiş balonlar gibidirler. Kelimelerin kavrama dönüşmesi o balonun içine hava üflenmeye başlanması gibidir. Üflenen hava balonun hacmini (kaplamını) genişletir. Kişilerin aynı veya farklı zamanlarda o balona durmadan hava üflemesi, balonun hacminin her nesilde daha geniş bir anlama sahip olacağı anlamına gelmektedir. Kelimelerin kavrama dönüşmesi de buna benzemektedir. Biri ya da birileri önce bir kelimeyi zihinde tasarlanan uzunca bir anlamı ifade etmek için kullanır. Bu kavrama tanım ve tarif getirerek hangi tasarıya göre anlam yüklediğini belirtir. Belirtilen o anlamın üzerinde ittifak edilir daha sonrakiler ise ittifak edilen o anlamı daha da genişleten veya bazen daraltan katkılar sunarlar. Böylelikle o kavram bu katkılarla bilinir hâle gelir.

Mesela, buna az önce getirdiğimiz 'savaş' kavramını yine örnek olarak getirerek izah etmeye çalışalım. 'Savaş' kelimesinin kavram olarak kullanılması epey eski zamanlara dayanır ama zamana göre insan türünün savaş şekillerinin değişmesi veya gelişmesi ile kavramın anlamı genişler. Bundan bin yıl önce *"savaş"* dendiğinde bu kavramın kapsama alanına "ateşli silahlar, bombalar" girmezdi. Bu kavram o zamanın koşullarına göre anlam kazanırdı. Bundan yüz elli yıl önce *"savaş"* dendiğinde bu kavramın kapsam alanına "uçaklar, tanklar, siha'lar, tiha, güdümlü bombalar, denizaltılar" gibi şeyler girmezdi. Bugün *"savaş"* dendiğinde 'savaş' kavramının içine en eski çağlardan beri yapılan savaşlardan günümüzde yapılan savaşlara kadar hepsi girmektedir. İşte bu, 'savaş' kavramının adeta şişirilen balon gibi giderek daha geniş bir anlama sahip olduğunu göstermektedir. Günümüzde savaşların eskiden yapılan savaşlara hiç benzememesi 'savaş' kelimesinin eski anlamının tamamen yitip kaybolduğu

anlamına gelmez. Eski savaşların kavramsal yani nesnel karşılıkları 'savaş' kelimesinin içinde durur. Hatta bu anlam durduğu için bu kavram hem eski zamandaki hem şimdiki zamandaki savaşlar için kullanılır. Mesela, günümüzde eskiye dair savaşlar için *"Sıffin Savaşı, Talas Savaşı, Malazgirt Savaşı"* denmesi durumunda kimsenin aklına bu savaşlarda uçakların, tankların, bombaların ve diğer ateşli silahların kullanıldığı gelmez çünkü günümüzde, günümüzdeki anlamlarıyla kullanılan 'savaş' kelimesi eskiye dair anlamlarını da içinde barındırır. *"Malazgirt Savaşı"* dendiğinde akla nesnel karşılık olarak, askerlerin, binek için atları, silah olarak mızrak, ok, yay, gürz, balta, kılıç vb. gibi silahları kullandığı ve bunları kullanarak birbirlerini yenmeye çalışan iki ordu gelmektedir ama *"II. Dünya Savaşı"* dendiğinde ise akla nesnel karşılık olarak ne kılıç ne ok ne at ne mızrak gelmektedir, bunların yerine "tanklar, uçaklar, ateşli silahlar, trenler, bombalar, kurşunla öldürenler ve kurşunla ölenler" gelmektedir. Yani 'savaş' kavramı zamana göre farklı nesnel karşılıklara denk gelmektedir ama eskiye dair nesnel karşılıklar da yok olmadan kavramın içinde durmaktadır.

Nasıl ki bir balon şişirilerek fazla bir hacim kazandırılıyorsa aynı şekilde havası indirilerek daha az hacme de indirgenebilir. Tıpkı bunun gibi bir kavram zaman içinde anlam genişlemesine uğrayacağı gibi anlam daralmasına da uğrayabilir. Mesela, *'nefs'* kavramını ele alalım. Türkçede, daha çok, insanın kötü dürtüleri için kullanılan bu kavram, geçmişte kişinin canlılığı da dahil olmak üzere kişiyi o yapan zati özellikler anlamında kullanılmıştır. *'Fıkıh'* kelimesi ilk başlarda hukuk da dahil olmak kaydıyla hayatın tüm alanlarıyla ilgili bir akıl yürütme biçimi için kullanılan bir kavramken daha sonraları sadece önermelerden hüküm çıkarma için kullanılan bir anlama bürünmüştür.

Her kelimenin ve kavramın vazi anlamı, vazedenin tayin ettiği bir anlamdır. Vazedilen anlamlar vazedenin belirlediği anlam alanında anlam kazanırlar. Mesela, bir felsefecinin bir kelimeyi kavrama dönüştürerek kullanması demek, o kavramın anlamının felsefi alana ait olduğu anlamına gelmektedir, bu yüzden kavramın kastettiği anlamın filozofun kendi alanından çıkarılıp başka alanlar için kullanılması hem uygun değildir hem de anlam kargaşasına neden olacaktır. Mesela, *'mutlak-mukayyed'* kavramlarını ele alalım. Bu kavramlar felsefede başka, fıkıhta başka, dilbilimde başka anlamlara gelen kavramlardır, bu yüzden kavramların kullanıldığı alan dikkate alınmadan kavramların anlamları anlaşılamaz. Aynı şekilde 'sahih' kavramı hadis usulünde başka, fıkıhta başka, kelamda başka, dilbilimde başka anlamlara sahip olan bir kavramdır. 'Sahih'in dilbilimde geçen anlamını fıkıh için, fıkıh alanında kullanılan anlamı da kelam için kullanmak asla doğru değildir. Yani her kelime ve kavram kendi alanında, kendi sistematiğinde ve kendi zemininde anlam kazanır.

Mübarek kitabımız Kur'an, anlamlı, molekülleri "kelimeler ve kavramlar" olan bütüncül bir kelamdır. Onun da içinde birebir sözlük anlamlarıyla kullanılan kelimeler olduğu gibi bir tasarıyı ifade eden, kelime manasından çok daha geniş ve özel anlamlar taşıyan kavramlar da bulunmaktadır. Her kelime ve kavram için olduğu gibi Kur'an'ın kelimeleri ve kavramları da vazedene göre, vazedildiği alanda ve vazedildiği zeminde anlaşılmak zorundadır. Nasıl ki Arapça bir kavramın, vazeden/ler, Arapça ve Arapların hayat zemini dikkate alınmadan anlaşılmaya kalkışılması doğru değilse Kur'an'ın kavramlarını ve kelimelerini de vazedicisi, vaz dili ve vazedildiği alan dikkate alınmadan anlamlandırmaya kalkışmak doğru değildir.

Kur'an'ın dili, tefsiri ve anlamları üzerine çalışmalar yapan eski-yeni Müslüman ulemanın tamamı, Yüce Allah'ın Kur'an gönderirken Arapçayı temel aldığını yani Arapların kullandığı dili

kullandığını söylerler. İşte bu anlayış, *"Kur'an'daki kelimelerin ve kavramların vazedicisi yani anlam belirleyicisi kim?"* sorusunu cevaplandırılması gereken çok önemli bir soru haline getirir çünkü *"Yüce Allah'ın Kur'an'daki kelimelerin ve kavramların manasını belirlerken Arapları temel aldığını"* söylemek Kur'an'daki her bir kelimenin anlamının Arapların vaz'ı sonucu ortaya çıktığı, Arapların bu vaz' üzerinde ittifak ettikleri, Yüce Allah'ın da herhangi bir Arap gibi bu vaz' ve ittifaka sonradan dahil olduğu anlamına gelecektir. Bu durum Kur'an'ın kendine ait özel bir alanı olmadığı, tam tersi Kur'an'ın zeminin Arap aklı ve Arap dili olduğu anlamını da beraberinde getirecektir yani Kur'an kendi kelime ve kavramlarına kendi seçtiği manaları yükleyen bir kitap olmaktan çıkacak ve Kur'an'ın herhangi bir Arap'ın aklındaki ve dilindeki anlamlar neyse o anlamları kullandığı anlamına gelecektir. Böyle bir sonuç ise (hâşâ) Yüce Allah'ın kitabını Arap toplumundaki herhangi birinin yazdığı bir kitap değerine düşürecektir.

Oysa ister ilahi kökenli olsun isterse insan kaynaklı olsun "felsefe, kelam, fıkıh, tasavvuf, ideoloji" gibi kendisine ait özel bir alanı olan her söz, her metin, her disiplin kullanılan yaygın dilden bağımsız olarak kendi kavramlarını üretir ve düşüncenin o kavramlara göre anlaşılmasını şart koşar. Mesela, tasavvuf alanını ele alalım. Tasavvufun kullandığı "seyr-i sülûk, fena, makam, ayn, nefs, berzah, mürid, gavs, şeyh, tarikat, vb." kavramlara anlam yüklenirken asla Arap dilinin vaz'ı ve yaygın kullanımı dikkate alınmamış, her bir mutasavvıf Arap dilinden alınan bu kelimelere ve kavramlara kendi alanlarına ait özel anlamlar yüklemişlerdir çünkü eğer ki Araplardan aldıkları bu kelimeleri kendi sözlük manalarında ve Arapların kullandığı gibi kullansalardı veya Arapları dikkate alsalardı kendi düşüncelerindeki tasarılarını anlatmaları imkânsızdı. Hakeza fıkıh, kelam, hadis, tefsir, felsefe ve diğer disiplinleri kullananların tamamı kendi alanlarında ve kendi zeminlerini dikkate alarak kelimeler ve kavramlara kendi vaz'i anlamları vermiş ve bunu yaparken de Arapların genel kullanımını asla dikkate almamıştır. Mesela, Kur'an'ın inmesinden önce "yeni söz" anlamına gelen *'hadis'* kelimesi Arapların sıkça kullandığı bir kelimeydi ve asla "resul sözü" anlamına gelmiyordu. Fıkıh, tefsir, kelam, tasavvuf, tarikat, müslim, kafir, münafık, mürid, şeyh, gavs ve daha yüzlerce hatta binlerce kelime Kur'an'ın inmesinden önce de kullanılan kelimelerdi ve hiçbiri kelamcıların, müfessirlerin, mutasavvıfların kısacası ulemanın yüklediği anlamda kullanılmıyordu yani Arapların günlük dilde kullandığı binlerce kelime Müslüman ulema tarafından Arapların hiç kullanmadığı anlamlara göre kavramlaştırılmıştır. Bu böyle de olmak zorundadır çünkü kendisine ait özel bir tasarısı bulunan her disiplin kendi kelimelerini ve kavramlarını üretmek zorundadır. İşte bu üretim faaliyeti, kavramların vazedicisi olarak o kavramı vazedeni dilden bağımsız olarak vazedici haline getirir.

Kur'an, kendi içinde hayat tasarısı olan bir kitaptır. İddiası, akıllı varlık türü olan insanı tasavvuri ve tasdiki olarak inşa etmek ve onu karanlıklardan aydınlığa çıkarmaktır (14/1). Tek başına bu iddia bile Kur'an'ın tasarısının bir amacı olan bir vazedici tarafından vazedildiği, kendisine ait özel bir üslubunun olduğu ve her kelimesinin ve kavramının orada anlamını bulduğu, kendisine ait özel bir tasarısı ve zemini olduğunu anlamaya yeterlidir. İnsan türünün elinde bulunan en iddialı bir kitabın, "kendi kavramlarını üretmediğini, kullandığı kavramlara kendi anlamlarını yüklemediğini ve tüm kelimelerin ve kavramların orada neşv ü nema bulduğu kendisine ait özel bir zemininin olmadığını" dillendirmek bile abestir ayrıca düpedüz ilkesizlik ve çelişkidir.

Abestir çünkü kendisine ait özel bir tasarısı bulunan 'meslekler' bile kelimelere kendi alanlarıyla ilgili tasarımsal anlamlar yükleyerek kendi terimlerini ve kendi literatürlerini

oluştururlar. Bu yüzden Mutlak olan Yüce Allah ile mukayyet olan akıllı varlıkların ilişkisinin tasavvuri tasarısı ve anlamsal zemini olan Kur'an'ın bu tasarısını insanlara ulaştırırken bir Arap'ın zihnini ve muhayyilesini aşmayacak şekilde dili kullanmış olduğunu söylemek, düşünülmemiş boş bir söylemden öte bir değer taşımaz. Kur'an sadece Araplara gönderilmiş, iddiası 'mahalli' olan bir kitap değildir ve Kur'an'ın böyle olduğuna dair Kur'an'dan bir ima bulmak bile imkânsızdır. Kur'an'ın Arap coğrafyasına indirilmiş olması, onun çapının Araplarla sınırlı olduğu anlamına asla gelmez, gelemez. Kur'an renk, dil, ırk, kavim, bölge, coğrafya ayrımı yapmadan tüm insanlığa gönderilmiş ve muhatabı tüm insanlık olan bir kitaptır. Tüm kelimeleri işte bu zemine göre anlam kazanır, bu zeminde anlam genişlemesine uğrar ve bu zeminde kavramlaşır yani Kur'an kelimelerinin kavramlaşma süreçlerinin zemini yine Kur'an'ın kendisidir.

Kur'an düşünme, akıl yürütme, anlama ve uygulama açısından razı olunan bir insanlığa gönderilmemiştir. Kur'an hem tasavvuri hem de tasdiki olarak kendi kazanımları yüzünden kendisini çok düşük bir seviyeye düşürmüş insan türünü, kendisini düşürdüğü bataklık çukurundan çıkarmak için indirilmiştir. Kur'an kendi kazanımları yüzünden kendisini koyu bir karanlığa mahkûm etmiş insan türünü içine düştüğü kör karanlıklardan çıkarmak için indirilmiştir. Kur'an işte bu iddiasını kelimeler ve kavramlarla gerçekleştirmektedir. Öyleyse kelimelere ve kavramlara anlam yüklerken "karanlık" dediği aklı ölçü olarak alması zaten doğru olmayacaktır. Kur'an karanlıklar içindeki aklı kelimeleriyle o karanlıklardan çıkaracaktır. Bu yüzden kelimelerin kavramsal değerlerinin tek zemininin yine kendi zemini olması bir zorunluluktur.

Kur'an'ın, insan türünün somut ve soyut değerleri hakkında nevi şahsına münhasır bir tasarısı vardır ve amacı, insan türünü, tasarlayıcısı bizzat Yüce Allah olan işte o zemine getirmektir. İddiası tüm zamanlarda ve tüm mekânlarda insan türünü bir asıla ve bu asıla yaslanarak oluşan bir tasarıya göre karanlıklardan aydınlığa çıkarmak olan bir kitabın kelimelerinin kelime değerini, kavramlarının kavram değerini "karanlık" olarak tanımladığı insan türünün aklının insafına bırakması zaten kendi içinde bir çelişki olacaktır. Kur'an bir yandan anlamını ve zeminini bizzat kendisinin belirlediği kavramlar üretirken diğer yandan insan türünün yanlış anlam yüklediği kavramlara da doğru anlamlar yüklemektedir. Aslında her sözün fahval hitabından bu yanlış kavramlaştırma süreçlerinin kastedildiği rahatlıkla anlaşılmaktadır ama bazı yerlerde bunu fahval hitaba bırakmadan açıkça yapmaktadır. Mesela, Bakara suresinin 177. ayeti *'el-birr'* (الْبِرَّ) kavramını ele almakta ve söze "*'el-birr'* değildir" (لَيْسَ الْبِر) diyerek kavrama, insanlar tarafından yüklenen anlamı nefy ederek başlamakta, ardından "fakat *'el-birr'*" (وَلٰكِنَّ الْبِرّ) diyerek kavramın doğru anlam içeriğini vermektedir. Yine aynı ayetin sonunda *"İşte böyleleri muttakilerdir."* (وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُون) diyerek *'muttaki'* kavramının anlamını vermektedir. *"İşte böyleleri muttakilerdir."* ifadesinin fahval hitabı *"Böyle olmayanlar muttaki kavramı ile tanımlamaz."* anlamına gelmektedir. Yani Kur'an hem kavramlara yüklenen yanlış anlamları düzeltmekte hem de kendi düzleminde kavramlar üreterek insan türünün aklına referans değer olacak anlamlar önermektedir. Mesela, *'müslim'* kavramı Kur'an'ın ürettiği bir kavramdır. Bu kelimenin Arapların günlük dillerinde mutlaka bir karşılığı vardır. Ama Arapların günlük konuşma dillerinde *'müslim'* kavramına yükledikleri anlam doğru olsaydı Kur'an onlara *'müşrik'* demezdi. Kur'an onlara *'müşrik'* dediğine göre Arapların günlük dillerinde mutlaka bir karşılığı olan *'müslim'* kelimesine doğru bir anlam vermedikleri anlaşılmaktadır. Hakeza "iman, ahiret, şirk, küfür, din, fısk, fücur, cünah, sevab" ve daha birçok kavram Araplar tarafından kullanılan kavramlardı ama Araplar bu kavramlara kendi anlamlarını yüklemişlerdi. Kur'an

kendi zemininde bu kavramlara kendi vazettiği anlamları yükleyerek hem onların yanlış anlamlarını düzeltmiş hem de kendi düzleminde kelimelerin ne şekilde doğru anlamlar yüklenen kavramlara dönüştürülmesi gerektiğini öğretmiştir.

Kur'an kaynağı itibariyle nevi şahsına münhasır bir kitaptır. Hiç kimse ona herhangi bir kavram veya kelime hakkında dışarıdan bir anlamı dikte edemez, etse bile bu bir anlam taşımaz. Kur'an'ın kelimelerinin ve kavramlarının anlamlarının meşruiyet zemini yine ve sadece Kur'an'dır, aslına bakılırsa bu zaten olması gerekendir çünkü Kur'an sadece kaynağı itibariyle değil bir metin olarak insanlığın eline gelene kadar geçirdiği tüm süreçleri itibariyle de oluşumundaki ilkeler itibariyle de nevi şahsına münhasır bir kitaptır yani benzersizdir.

Kur'an her şeyden önce Yüce Allah'ın ve meleklerin şehadetiyle sabittir ki Yüce Allah'ın ilmiyle indirilmiş bir kitaptır.

Nisâ 4/166
لٰكِنِ اللّٰهُ يَشْهَدُ بِمَآ اَنْزَلَ اِلَيْكَ اَنْزَلَهُ بِعِلْمِهٖۚ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَشْهَدُوْنَۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيْداً
Lâkini(A)llâhu yeşhedu bimâ enzele ileyk(e)(s) enzelehu bi'ilmih(i)(s) velmelâ-iketu yeşhedûn(e)(c) vekefâ bi(A)llâhi şehîdâ(n)
Şahit olarak Allah kâfidir ama onu sana kendi ilmiyle indirdiğine Allah da şahitlik eder melekler de şahitlik eder. (Ramazan Demir)

Sadece bu ayet bile Kur'an'daki kelimelerin ve kavramların anlam kazanacağı tek meşru ve geçerli zeminin yine Kur'an olduğunu anlamaya yeterlidir. Allah, içinde ne olduğunu, kavramlarının ve kelimelerinin ne şekilde anlam kazandığını (hâşâ) bilmediği bir kitabı değil, "karanlık akıl sahipleri" diye tanımladığı Araplara bakarak kelimelere ve kavramlara anlam yüklediği bir kitabı değil, kendi ilmiyle oluşturduğu bir kitabı göndermiştir.

Kelimeler ve kavramlar, onlara anlam yükleyen vazedicinin kuşatıcılığına, ilmi yeterliliğine, meselelere vukufiyetine ve eşyayı algılama biçimine göre anlam derinliği ve netlik kazanır. Ayrıca vazedicinin durduğu yer, benimsediği düşünce biçimi, inancı, mezhebi, meşrebi de kavramların anlam derinliği hususunda etkili rol oynarlar. Her bir filozof, fakih, mütekellim, mutasavvıf, müfessir, muhaddis önce bir mezhebe, inanışa veya meşrebe sahip olur, sahip olduğu o şeyin diğerlerine göre daha doğru olduğuna karar verir ve bundan sonra kafasındaki tasarıya göre kavram üretir. Bu her bir ilmi disiplin için böyledir çünkü kavram üretmek sadece bitmiş, karar verilmiş, kuşatılmış ve netleştirilmiş tasarılara sahip olanların yapabileceği bir şeydir. Düşüncesi kararsız, tasarısı düzensiz ve bitmemiş, kafasındaki anlamlar netleşmemiş olanların kavram üretmesi hem imkânsızdır hem de kazara üretse bile asla doğru bir anlam veremeyecektir. Bu durum, bilgisi artanlar ve eksilenler yani yaratılmış akıllı varlıklar için son derece olağan bir durumdur çünkü yaratılmış olanların tamamı mukayyet varlıklardır. İlimleri ve bilgileri kesbidir ve onlardaki bilgi kesb edildikçe değişen, genişleyen, daralan, farklılaşan, başka şekle bürünen ve hatta tamamen yok olabilen bilgilerdir. Bu yüzden mukayyet olanların kavramlara yükleyeceği anlamlar daima sınırlı ve göreceli anlamlardır. Mukayyet olanların ihdas ettiği kavramların tamamı sonradan gelenler tarafından daima bir yenilenmeye ve yeniden yorumlanmaya muhtaçtır. İşte bu da onların kavramlarını, nesilden nesle aktarılan ama her aktarımda yeniden şişirilen balonlara benzer hâle getirmektedir. Zamana ve mekâna mukayyet olan ve bilgi edinme biçimi sadece kesbiyet üzerine inşa edilen insan türü için bu son derece normaldir ve doğaldır.

Fakat ilmi kendinden ve her şeyi kuşatmış olan Yüce Allah'ın indinden gelen bir kitaptaki kelimelerin ve kavramların her neslin yeniden şişirdiği bir balon gibi olması söz konusu bile değildir.

Kusursuzluk sadece Âlemlerin Rabbi Allah'ın olabileceği bir şeydir.

الحمد لله رب العلمين

Ramazan Demir
24.12.2023